

A 1748/välfärd

Käsittelijä Hyvinvointi Pohjolassa -valiokunnan

Hyvinvointi Pohjolassa -valiokunnan mietintö

jäsenehdotuksesta, joka koskee hlbtq-ihmisiä koskevan lainsäädännön yhdenmukaistamista Pohjoismaissa**Ehdotus**

Hyvinvointi Pohjolassa -valiokunnan ehdottaa,

että Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden hallituksille,

*että ne yhdenmukaistavat hlbtq-ihmisten oikeuksia koskevaa lainsäädäntöään (1).**että samaa sukupuolta olevien suhteet ja perheen perustaminen tunnustetaan kaikissa Pohjoismaissa (2).**että sukupuolenkorjauksen tulee aina perustua itseidentifikaatioon (3).***Taustaa**

Pohjoismaiden vihreän vasemmiston jäsenehdotus esiteltiin ja siitä keskusteltiin Pohjoismaiden neuvoston istunnossa 31. lokakuuta 2017. Lisäksi valiokunta käsitteli ehdotusta kokouksessaan tammikuussa 2018.

Viime vuosien kehitys Pohjoismaissa on johtanut moniin tärkeisiin hlbtq¹-ihmisiä koskeviin uudistuksiin, jotka koskevat muun muassa avioliittolainsäädäntöä ja adoptiokysymyksiä. Valitettavasti on kuitenkin vielä alueita, joilla Pohjoismaiden lainsäädännöt poikkeavat toisistaan, ja nämä erot luovat pahimmissa tapauksissa rajaesteitä.

HBTIQ ja HBTQIA ovat lyhenteitä, jotka tarkoittavat homo-, bi-, trans-, inter- tai aseksuaalisia henkilöitä, ja queer on yläkäsite homoseksuaaleille, biseksuaaleille, transsukupuolisille, interseksuaalisille sekä henkilöille, jotka ilmaisevat itseään queer-tavoin ja joilla on vastaava identiteetti. Osittain kyseessä on sukupuolinen suuntautuminen eli kehen kykenee rakastumaan tai tuntemaan vetoa. Toisaalta kyseessä on myös oman sukupuolen määrittelemisen ja ilmaisemisen. Queer voi liittyä sekä sukupuoliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin, suhteisiin ja seksuaaliseen käyttäytymiseen, mutta voi myös olla tapa ilmaista vallitseviin normeihin kohdistuvaa kriittistä suhtautumista.

Yksi esimerkki rajaesteestä on Ruotsin lainsäädäntö, jonka mukaan ulkomailla tehtyä keinohedelmöitystä ei tunnusteta automaattisesti. Esille on tullut tapauksia, joissa samaa sukupuolta olevat parit ovat joutuneet adoptoimaan omat lapsensa muutettuaan Ruotsiin. Samaa sukupuolta olevien parien suhteet ja perheen perustaminen on tunnustettava kaikissa Pohjoismaissa. Pohjoismaiden neuvostolla on tärkeä rooli hlbtiq-ihmisiä koskevan lainsäädännön yhdenmukaistamisessa. Erityisesti syrjintään liittyvät erot ovat edelleen kohtuuttoman suuria.

Transihmisten oikeudet on toinen alue, jolla Pohjoismaiden lainsäädännöt poikkeavat toisistaan. Suomen translaki edellyttää edelleen lääketieteellisen selvityksen esittämistä siitä, että henkilölle on tehty sterilisaatio tai hän on muuten lisääntymiskyvytön, ennen kuin sukupuolenkorjaus voidaan tehdä.

Ainoastaan Norjan ja Tanskan lait sallivat juridisen sukupuolen korjaamisen itseidentifikaation perusteella. Norjan kansalaisilla on maan lain mukaan oikeus itse päättää, mitä sukupuolta he edustavat. Kaikki yli 16-vuotiaat voivat tehdä anomuksen omasta puolestaan ja 6–16-vuotiaat yhdessä huoltajansa kanssa. Tanskassa kuten Suomessakin vaatimuksena on 18 vuoden ikä, minkä jälkeen on kuuden kuukauden harkinta-aika hakemuksen jättämisen ja toimenpiteen suorittamisen välillä.

Kaikkien Pohjoismaiden lainsäädännön tulee perustua ihmisoikeuksiin ja kaikkia kansalaisia on kohdeltava yhdenvertaisesti lain edessä riippumatta seksuaalisesta suuntautumisesta tai sukupuoli-identiteetistä.

Ehdotuksen suhde Agenda 2030:n kestävä kehityksen tavoitteisiin.

Ehdotuksella pyritään paitsi poistamaan rajaesteitä Pohjolasta, myös edistämään kaikkien oikeuksia osallistavassa yhteiskunnassa. Tämä tavoite liittyy YK:n kestävä kehityksen tavoitteeseen 16 *rauha, oikeus ja hyvä hallinto* ja erityisesti sen alatavoitteeseen 16.9, jonka mukaan tulee *taata kaikille vuoteen 2030 mennessä laillinen henkilöllisyys, kuten rekisteröinti syntymässä.*

Valiokunnan näkemykset

Jäsenehdotusta koskevassa täysistuntokeskustelussa todettiin, että Pohjoismaat ovat maailmalle esikuva hlbtiq-ihmisten oikeuksien toteutumisessa, mistä meidän on syytä olla täällä ylpeitä. Kyseessä ovat tasavertaiset oikeudet ja mahdollisuudet seksuaalisesta suuntautumisesta, sukupuoli-identiteetistä tai sukupuolisuuden ilmaisemisesta riippumatta.

Pohjoismaiden ulkopuolella on tietyillä tahoilla nähtävissä väärään suuntaan johtavaa kehitystä. Monissa maissa on hyvin vaarallista olla avoimesti homoseksuaali, ja joissakin paikoin siitä jopa langetetaan kuolemanrangaistus. Siksi on erityisen tärkeää, että me Pohjolassa puolustamme yhdessä hlbtiq-ihmisten oikeuksia sekä täällä että muualla maailmassa. Konservatiivinen ryhmä ja Pohjoismaiden vihreä vasemmisto korostivat molemmat sitä, kuinka tärkeää on, että Pohjoismaiden neuvosto ja Pohjoismaiden ministerineuvosto yhdessä maailmalla olevien yhteistyökumppaneiden kanssa antavat äänen hlbtiq-ihmisten oikeuksille.

Vaikka Pohjolassa ollaan jo pitkällä, ehdotuksessa tuodaan esiin joukko aloja, joilla lainsäädäntömme eroavat toisistaan hlbtq-ihmisten oikeuksien kohdalla. Tämä vaikuttaa sekä yksilöihin että liikkuvuuteen Pohjoismaiden välillä. Jäsenehdotuksessa nostetaan esiin useita tärkeitä alueita, joilla Pohjolalle voisi olla hyötyä yhdenmukaistamisessa.

Näitä ovat perheen perustaminen, avioliitto ja kumppanuus sekä erityisesti lapset ja heidän oikeutensa, kun he syntyvät samaa sukupuolta olevien vanhempien perheeseen. Silloin kyseessä eivät ole ainoastaan aikuisten oikeudet, vaan myös lasten suojele. Valiokunta totesi, että hlbtq-ihmisten oikeuksia koskevan lainsäädännön yhdenmukaistaminen ei saa johtaa jo olemassa olevien oikeuksien kaventumiseen.

Tukholmassa 24. tammikuuta 2018

Anna-Maja Henriksson (r.)

Karen J. Klint (S)

Ketil Kjenseth (V)

Lennart Axelsson (S)

Maria Stockhaus (M)

Nina Sandberg (A)

Ólafur Ísleifsson (Flf)

Rikard Larsson (S)

Steinunn Þóra Árnadóttir (VG)

Vapaa Pohjola -ryhmän varauma valiokunnan mietintöön

Vapaa Pohjola katsoo, että sukupuolen korjaukseen liittyvää kysymystä on selvitettävä lisää, koska on olemassa vaara, että nuoret itseidentifikaation perusteella sukupuolensa korjaajat katuivat asiaa myöhemmin. Vapaa Pohjola katsoo, että kunkin Pohjoismaan tulee säätää lakinsa hlbtq-ihmisten oikeuksista ilman pohjoismaista yhdenmukaistamista.

Vapaa Pohjola ehdottaa, että

Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden hallituksille,

että samaa sukupuolta olevien suhteet ja perheen perustaminen tunnustetaan kaikissa Pohjoismaissa.

Tukholmassa 24. tammikuuta 2018

Dennis Dioukarev (SD)

Mika Raatikainen (ps.)

Jenis av Ranan (Mfl.) varauma valiokunnan mietintöön

Jenis av Rana (Mfl.), Färsaaret, ei asetu tukemaan ehdotusta ja ehdottaa, että

Pohjoismaiden neuvosto ei jatka jäsenehdotuksen A 1748/välfärd käsittelyä hlbtq-ihmisiä koskevan lainsäädännön yhdenmukaistamisesta Pohjoismaissa.

Tukholmassa 24. tammikuuta 2018

Jenis av Rana (Mfl.)